

гну небесного, що запліднює землю). Але Макоша це та, що творить (пряде, тче, шиє тощо). Вона володарка священних таємниць буття...

Цілком доречні в книзі екскурси в грецьку, індійську міфологію. У кожному такому випадку автори прагнуть розкрити національні особливості означуваного явища. Майже весь матеріал вперше в такому обсязі вводиться в науковий обіг.

Народнопоетичні пласти Чернігівщини ожили в книзі суттєвим значенням. Видання, безперечно, дасть потужний імпульс для подальшої збирацької роботи цих скарбів, стане підручним матеріалом для педагогів при відсутності спеціальних тлумачних словників у галузі міфології. Але знову, мабуть, для малочисельної аудиторії: тираж його надзвичайно малий. Не можна, мабуть, не погодитись з національно-нігілістичними підходами у нашому книгодрукуванні.

Леонід ДМИТРЕНКО.

ПРО НАШИХ ЗЕМЛЯКІВ

В цей час, коли майже повністю спорожніли полиці книжкових крамниць, коли особливо відчувається дефіцит видань з історичної, краєзнавчої та літературознавчої тематики, добрим подарунком шанувальникам Чернігово-Сіверщини стала книжка шосткинського вчителя-краєзнавця Віктора Терлецького «З берегів Шостки» (Літературні пошуки і знахідки), що вийшла у сумському видавництві «Слобожанщина».

У книзі подані художньо-документальні нариси про відомих і маловідомих земляків, діячів української культури та освіти — М. О. Максимовича, М. В. Гербеля, К. Д. Ушинського, П. О. Куліша, Д. В. Марковича, братів Рклицьких, Ф. С. Ладухіна та інших. Всі ці люди мають найбезпосередніший стосунок до Чернігівщини.

Починається книжка з дуже цікавого нарису про історію створення Шосткинського порохового заводу, за яким іде розповідь про М. О. Максимовича. Уродженець Полтавщини, він завдяки своєму рідному дядькові І. Ф. Тимківському пов'язав свою життєву долю з Чернігівщиною, навчався у Цовгород-Сіверській гімназії. У нарисі є чимало свідчень про те, як земля сіверянська впливала на формування видатного вченого, подаються відомості про його талановитих родичів Тимківських.

У нарисі «Адресуйте так: Шостенський пороховий» мова йде про славного педагога Костянтина Ушинського, значна увага приділена життю його на хуторі Богданка, наводяться перші спроби простежити зв'язки педагога з родиною Гербелів. Цілком зрозуміло, що не міг автор залишити поза увагою і життя Костянтина у Новгороді-Сіверському, на Покровщині.

З Чернігівщиною пов'язане життя відомого фольклориста О. В. Марковича, його племінника Дмитра Марковича, що став письменником. Про цю талановиту людину розповідається в нарисі «Він жив для рідного краю». Приємно довідатись, що своє навчання Д. В. Маркович починав у Новгород-Сіверській гімназії (1859—1862), але за сімейними обставинами змушений був продовжувати його у Вологді. І все ж таки дитячі спогади Марковича про наш край значно вплинули на його твори та ввійшли до дуже цікавих «Заметок и воспоминаний об Афанасии Васильевиче Марковиче», де є чимало подробиць не лише про його дядька — відомого фольклориста, але й про деякі міста

Чернігівщини. Після 62 років замовчування на Україні видана збірка творів Дмитра Марковича «По степах та хуторах» (К., 1991).

У нарисі «Брати Рклицькі» йде мова про наших земляків, що походили з родини священика Покровської церкви села Погрібки Василя Олексійовича Рклицького. Це перша спроба систематизувати матеріал про їх життя та літературну діяльність. Сім'я була досить велика: сини Василь, Михайло, Сергій, Олексій, Леонід, Микола та дочка Катерина. Всім їм батько спромігся дати вищу освіту, і вони залишили помітний слід в українській культурі.

Відомо, що Михайло Рклицький (1864—1927) закінчив Чернігівську духовну семінарію, а його брати Сергій та Леонід — Новгород-Сіверську гімназію. Можна гадати, що через цю ж гімназію пройшли й інші брати. Навчаючись у Харківському університеті, Михайло займався революційною діяльністю в групі «Чорний переділ», дружив з Павлом Грабовським. Пізніше друкувався в часописах «Русские ведомости», «Русское богатство», «Журнал для всех». Саме йому належить цікава праця «Город Новгород-Северский, его прошлое и настоящее» (1899).

Дослідженням історії Чернігівщини та літературною працею займався Сергій Рклицький (1876—1934), що здобув вищу освіту також у Харківському університеті. В 1900—1905 р.р. в журналі «Киевская старина» з'явилось кілька його наукових розвідок. Писав він і про Тараса Шевченка, а його книжка «Думки людей науки про мову й нашу мову» (К., 1926) та «Правда о языке Украины» (Градизьк, 1917) давно стала бібліографічною рідкістю.

Літературною працею займався також Олексій Рклицький (1880—1943). Він мав ґрунтовну освіту — навчався в Казанському та Лейпцигському університетах. Олексій входив до Глухівського літературного об'єднання «Вперед» і в місцевій пресі публікував свої байки, оповідання, нариси. В рукописах відомі його комедія-жарт в трьох діях «Лікар і шептуха» (1925), а також роман у віршах «Шуд». Літературна спадщина братів Рклицьких ще ніким не вивчалась і потребує ґрунтовного дослідження.

Спроба простежити творчий шлях одного з перших комсомольських поетів Чернігівщини Федора Ладухіна розпочата нарисом «Поет-плужанин». На жаль, біографія поета майже не досліджена, і це позначилося в нарисі — лише фрагментарно простежено його діяльність в літературних об'єднаннях «Стройка», «Колос» та «Вперед».

До цих коротеньких свідчень додамо, що за повідомленням літературознавця Ф. Кириченка Федір Євтихійович Ладухін народився у 1904 році в місті Новгороді-Сіверському, в сім'ї вчителів. В громадянську війну служив у другому Таращанському полку, де й почав писати поезії. За деякими свідченнями Ладухін на початку 30-х років виїхав на Урал і Далекий Схід, подальша його доля невідома.

Останній нарис в книжці Віктора Терлецького присвячено нашому земляку Пантелеймону Кулішу (1819—1897), якого Іван Франко назвав «перворядною звздою в нашому письменстві». Уродженець містечка Вороніж Глухівського повіту, вихованець Новгород-Сіверської гімназії, він через все своє життя проніс палку любов до рідного краю, оспівуючи його в своїх численних творах.

Безумовно, книжка шосткинського краєзнавця доповнює новими знахідками літературну карту Чернігівщини, тому хотілось би побажати йому продовжити роботу над започаткованими темами та знайти ще чимало цікавих фактів з літературної давнини рідного краю.

Святослав ВОЇНОВ.